

Sammelband

29
DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE
VARIO CENSIVM
SIGNIFICATV & IVRE

QVAM
INDVLTV
FACVLTATIS IVRIDICAE
IN REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE
DN. IVSTO HENNING. BÖHMERO
ICTO POTENTISS. REG. BORVSS. CONSIL.
INTIM. PROFESS. IVR. ORDINARIO
ET h. t. DECANO

PRO LICENTIA
SVMMOS IN VTROQVE IVRE CAPESSENDI HONORES
ET
PRIVILEGIA DOCTORALIA

D. VI. MART. MDCCXXII.

H. L. Q. C.

ERVEDITORVM DISQVISIONI SVBMITTIT

CAROLVS FRIDERICVS Zumpelt

APPOLLENDORFFIENS.
SAXO ADVOCATVS DRESDENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE
Typis IOANNIS GRVNERTI, Academ. & Senat. Typogr.

DISSERTATIO IN AUCTORITATE IURIDICA
DE
VARIO CENSURARUM
SIGNIFICATU & IURE

DISSERTATIO IN AUCTORITATE IURIDICA
FACULTATIS IURIDICAE
VIM REGIAE UNIVERSITATIS
VARIO CENSURARUM
DE SIGNIFICATU & IURE
ICHTO POTENTISS. REG. BOHEM. CONSIL.
IN IUR. PROF. IVR. ORDINARIO

Igni tertium esse sibi
P. R. O. M. A. G. I. S. T. R. A. T. I. O. N. I. S. C. A. N. S. S. I. D. I. H. O. N. O. R. E. S.
P. R. A. E. L. I. C. I. X. H. O. N. O. R. I. S. H. O. N. O. R. I. S.
Et laborare oportet, ut sicut
communitatis, sicut laborare oportet
causam, sicut laborare oportet
mores, sicut laborare oportet
pe. laborare vero in laborare
tempore laborare, sicut laborare
libe.

JOHANNES MARTINUS
1788

DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE
VARIO CENSIVM
SIGNIFICATV & IVRE.

§. I.

Signa rerum esse arbi- Memoria ia-
traria noto notius est. ris constituti Quem- per signa con-
admodum enim *verba ore pro-* seruatur.
nunciata significationes va-
rias ex hominum impositione
acceperunt, quibus mentem
suam alteri declararent; ita pa-
ri ratione *factis* quoque, gestibus, aliisque signis
communi quasi consensu hominum imposi-
tae sunt significationes, quibus idem efficeretur,
imo saepe efficacius mens declararetur quam per ver-
ba. Inprimis vero in illis causis, quæ perpetuum
temporis tractum, continuatamque iuris seriem de-
fide-

viderant, vsu & obseruantia in foris ciuilibus signa varia inualuerunt, & legibus scriptis approbata sunt, per quæ memoria alicuius *iuris constituti* in perpetuum conseruaretur, præcauereturque, ne tandem obliuione perirent, sed potius, repetitis certo tempore vicibus, agnitio eius publica per certa indicia fieret.

quod exemplis
illustratur.

§. II. In feudis *dominii directi* substantia admodum periclitaretur, nisi mutato vasallo vel domino renouatio feudi solenni quodam actu fieret, quod olim maxime necesse fuit, quo nondum *literæ inuestituræ* receptæ erant. In *precaris*, quæ ab ecclesiis ad instantiam & preces indigentium concedi solebant, admodum solliciti erant ecclesiæ proceres, ne possessores has in perpetuum sibi assererent, quæ de causa legem contractui addere solebant, vt de quinquennio in quinquennium renouarentur, c. 5. C. 10. q. 2. c. 1. de *precar.* vel etiam aliquando *annua pensio* seu *census* præstaretur, vt constat ex nou. Leon. 13. & formulis MARCVLFI infra allegandis. In *emphyteusibus* magnoper domini interest, vt memoriam *dominii directi* conseruet illibatam, id quod fit per annuam canonis solutionem, quem præstant *emphyteutæ* vnice in *dominii directi recognitionem*. Quid autem est *recognoscere* aliud, quam declarare, profiteri, & per actum *solutionis* agnoscere, eum, cui census præstatur, esse dominum fundi directum, se vero *emphyteutam*. Hac de causa quoque arbitrarium est, in qua re pensio seu canon constituitur, cum signarum sint arbitraria.

§. III.

§. III. Fluxisse ex hoc principio arbitror eam *Imprimis ex-
emplo census.*
 praxin, qua *census* seu *annuas pensiones*, vt indicia
 quædam iuris cuiusdam constituti, bonis rebusque
 imponere suserunt maiores, siue id ipsum ad imi-
 tationem *iuris emphyteutici* receptum, siue ex *naturali*
 quadam *ratione* inter gentes populosque introductum
 fuerit. Admodum enim conueniens est, vt, cuius
 rei memoria conseruanda est, annuam quandam re-
 cognitionem habeat, quæ commodissime per *pre-
stationem annuam* perficitur. Enim vero cum varia
 iura sint, in quorum memoriam talia indicia edi so-
 lent, non leuem peperit incertitudinem, quod ge-
 neratim receptum fuerit, censum arbitrarium in ho-
 rum gratiam prestare, quia ex census solutione *gene-
ratim* quidem colligitur, ius aliquod esse alicui con-
 cessum vel constitutum; cuius autem iuris concessi
 speciale indicium sit, sæpe dubium & incertum est,
 nisi simul documenta adsint, quæ primordiale eius
 constitutionem edoceant.

§. IV. Hæc omnia dubia euitari potuissent, *Cuius signifi-
catus varii
sunt.*
 si per leges census fuissent ita determinati, vt in sin-
 gula iura concessa certarum rerum prestatio fuisset
 constituta, in hæc quidem nummorum, in alia
 frumenti, rursus in alia pullorum solutio & ita por-
 ro. Quod cum minime factum sit, euentus do-
 cuit, certum aliquod argumentum ex census solu-
 tione desumi non posse. Id quod vt euidentius fiat,
 animus est, in hac dissertatione inaugurali *varios
censuum significatus*, & inde fluentia iura euoluere &

ex antiquis documentis vsum huius doctrinae illustrare.

Annuae pensiones in locatione occurrunt.

§. V. CENSVS quidem regulariter consistit in annua praestatione alicuius rei; sed finis eiusdem admodum diuersus est. Datur *annua pensio* in simplici locatione, quae soluitur propter vsum concessum rerum vel fructus fundi, & quia eorum *compensationem* intendit, proportionatam pensionem desiderat, & ex quantitate sua facile cognoscitur, siue ad breue tempus siue ad longum tempus locatio fuerit facta, imo etiam *in perpetuum*. Huc etiam *concessionem ad firmam* refero, cuius fit mentio in c. 7. X. de iure patron. Apud AVBERTVM MIRAEVM lib. II. donat. Belg. c. 101. occurrit diploma de anno 1245. huius tenoris: *Abbatissa & conuentui de camera Cisterciensis ordinis Cameracensis diocesis dedimus, concessimus & tradimus ad firmam perpetuam SVB ANNUA PENSIONE 35. C. marcharum coloniensis monetae*, vnde liquet speciem locationis in tali concessione apparere, quod etiam docet textus in c. 8. X. de decim. c. 2. X. de locat. Ipsa appellatio est Anglo-saxonica, denotatque annonam victum vel edulia, vt ostendunt CANGIVS in glossar. hac voc. DE ROYE de iure patron. ad c. 7. X. de iur. patron. SPREELMAN. in glossar. hac voce. vt nihil aliud sit quam concessio vsus fundi alteriusue iuris pro pensione ad victum destinata vel pro praestanda annona. Hoc modo monasteria saepe villicis bona sua administranda dederunt, vt ex illis quotannis necessaria alimenta ipsis praestarent, qualis concessio est nihil aliud, quam *traditio ad firmam*.

§. VI.

§. VI. Porro occurrit *annua pensio* in emphyteusi, quæ vnicum suum fundamentum in iure Romano habet, cum qua *census*, de quibus hic agitur, minime confundi debet. Dantur *census*, prædiis rusticis inhærentes, qui ex antiqua rusticorum conditione dominis præstandi sunt, & originem suam ex antiqua dominorum potestate in rusticos trahunt. Id iam suo tempore TACITVS *de moribus German.* observavit asserens: *Frumenti modum dominus aut pecoris aut vestis ut colono iniungit.* Dominus has præstationes iniungebat virtute *dominicæ potestatis*, vnde adhuc hodie prædiis rusticis, siue rustici liberi, siue proprii fuerint, tales *census* & præstationes inhærent, cum, manumissis rusticis, domini ipsis prædiis has præstationes imposuerint, quæ alias ex *statu servili* præstandæ erant. Optime & solide de his censibus agit ZIEGLER. *diff. de prædiis cens. rural.* & cum hi specialem suam rationem & naturam habeant, admodum variantem, de his primario non ero sollicitus.

§. VII. Denique sunt *annuæ præstationes publicæ*, ad onera publica referendæ, quorsum pertinent varix species in Saxonia: Quatember, (quod onus etiam vocari solet *currenten*, *Contribution*) *Vermögen-Steuer*/ *Kopff-Steuer*/ *Schockel Land-Steuer*/ *Pfennig-Steuer*/ &c. quæ hic recensere non vacat. Hæc onera sunt vel *realia* vel *personalia*, ad imitationem *censuum* Romanorum. Et cum *census*, de quibus agendum, inde suam desumisse videantur appellationem, paucis horum naturam tangam. Moris

nec non in emphyteusi.

Dantur etiam census rurales.

Tributa publica etiam annuæ præstationes habent.

Quamvis appellatio con-

suum inde na
ta.

erat apud Romanos censere non tantum capita ci-
vium, sed etiam fortunas singulorum, vt pro facul-
tatibus certus tributi modus solueretur. Ipsa præ-
statio, quæ a singulis bonorum fortunarumque pos-
sessoribus fisco inferenda, pro modo facultatum,
erat, *census* dicta fuit, vt docet *tit. C. de censib. §. cen-
sitor. §. tit. C. Theod. de censu.* Conf. BRISSON. *lib. I. se-
lect. antiquit. c. 5. PETISCVS in lexic. Antiquit. Rom. voc.*
censere. In eundem fere censum GOTHOFRED. *ad cir.*
tit. C. Theod. ait, in paratit. census erat estimatio, qua
continebatur modus tributi, qui fisco a singulis inferendus
erat. Census hic inhærebat bonis, vt *onus reale*, vt
non liceret rem sine *censu* comparare. *I. 2. C. sine censu*
vel reliq. fund. compar. non posse Conf. FELICIANVS *de*
SOLIS de censib. in proem. n. 6. Cum vero præter tri-
bura publica aliæ præstationes vel onera realia bonis
imponi possint, inde factum esse reor, vt hæ præ-
stationes, ex bonis soluendæ variis ex causis,
census generali appellatione in iure canonico vocata
sint, adeo vt etiam eandem Germani in vocabulo
Zins / receperint: vnde *Zins-Güter* vocantur
censibus hæc obnoxia bona, & qui censum soluit
Zins-Draun; qui vero eos percipit *Zins-Herr*.
Denotat itaque CENSVS, de cuius vario significatu
& iure hic agendum, in genere *annuam pensionem*
seu *præstationem ex bonis faciendam, in signum*
alicuius iuris vel reservati vel ab altero impetrati vel
alteri, cui soluitur, constitui, vt in perpetuum eius con-
seruetur memoria.

§. VIII. Constitui in definitione varios censu- Census solutio
fit in variam
finem.
um fines, quoniam *census* varium in finem antiqui-
tus bonis ecclesiasticis & secularibus fuere impoliti,
vt ex solutione sola census perpetuum & euidentis ar-
gumentum desumi non possit, sed potius ex chartis
diplomatibusque respiciendum ad *finem*, propter
quem impositi bonis fuere. Agnouit id ipsum ALE- Vnde indubi-
tum argumen-
tum inde tra-
hi aequit.
XANDER III. in c. 8. de priuileg. quaesitus de ecclesiis cen-
sualibus, & fundamenti loco hoc praemittit: *inspicien-*
da ergo sunt priuilegia ipsarum ecclesiarum & ipsorum te-
nor diligentius est attendendus. Addit, posse censum
solui ad iudicium *perceptae libertatis*: vel etiam ad iudi-
cium *perceptae protectionis*. Verum etiam ob varium
alium finem constituuntur, vt certum aliquod argu-
mentum ex *solutione census* capi non possit, grauitere
errent, qui hoc vel illud ius inde deducunt AV-
TOR *Act. Lindau. p. 104.* Eruam itaque ex antiquitati-
bus varios illos fines, in quorum signum, memori-
am perpetuam, & conseruationem soluti.

§. IX. Antiquissimus est (1) census, qui Census solui-
tur (1) in si-
gnum prote-
ctionis.
olim pontifici Romano solutus fuit in signum *prote-*
ctionis specialis, quæ eo vtilior ecclesiis, monasteriis-
que fuit, quod bona eorum infinitis exposita essent
insidiis potentiorum, exactionibus episcopalibus,
aliisque vexationibus, ad quas calamitates auertend-
das, speciali *protectioni* & *mundiburdio* sedis Roma-
næ sese & bona sua subiiciebant, non tamen eo
ipso simul se plene ab episcoporum inspectione
& censura eximebant. Atque in huius *protectionis* ar-
gumentum censum quendam sibi stipulabantur pon-
tifi-

Exemplum
cenobii Ra-
tisponensis
S. Emmerani.

tifices, cuius facit mentionem ALEXANDER III. in c. 8. X. de priuil. recteque inde infert, ex hac solutione iuri diocesano episcopi nihil videri subtractum, quod tantum ad indicium perceptæ protectionis sensus persolueretur. Talem fuisse censum credo, quem quotannis ad altare S. Petri Romam persoluendum esse a cenobio Ratisponensi, in honorem S. Emmerani exstructo, iussit CAROLVS M. in diplomate, quod occurrit in HVNDII metropol. Salisb. tom. 1. p. 149. nou. edit. qui ab initio tantum fuit septem aureorum. Occurrit in diplomate clausula: *ecclesiam Dei liberam esse & in potestate regum seu imperatorum vsque in eum permanere, quæ libertatis nihil aliud denotabat, quam specialem immunitatem ratione bonorum, quæ variis modis ab episcopis infestabantur. Confirmatur eadem libertas in priuilegio OTTONIS I, & census simul augetur, quod forsitan crederent cæsares, aucto censu, pontifices maiorum sollicitudinem gesturos pro securitate & integritate huius monasterii. Diploma OTTONIS itidem exhibet HVNDIVS cit. l. p. 157. vnde liquet (1) Ottoneni protectionem hanc adstrictius confirmasse propter improbitatem episcoporum eiusdem ciuitatis, quia non omnes sed multi ex eis semper insidiosè contendebant contra eundem sanctum locum. (2) in maiorem protectionis Romanæ efficaciam censum auctum esse, quod verba hæc indicant: propterea volumus & amorem & honorem S. Petri de prædicto monasterio censum augeri, ut rectores eiusdem cenobii pro defensione & libertate eiusdem loci vnoquoque anno offerant Romam dimidiam libram cocti auri ad altare S. Petri.*

§. X. Ad huiusmodi protectionem sedis Romanæ consequendam fundatores monasteriorum & ecclesiarum eadem B. Petro & ecclesiæ Romanæ solenni quodam ritu tradebant, & simul censum quendam annum promittebant. Tale quid factum in fundatione monasterii Rotensis, cuius fundator post fundationem illud B. Petro & Romanæ ecclesiæ tradidit per manum Eberhardi de Razenhoven, qui & primus pisanium annuatim persolvendum Lateranensi palatio persoluit, teste HUNDIO in metrop. Salisb. tom. III. p. 182. edit. nou. GEWOLDVS VERO in addit. aliquot diplomata adiecit, ex quibus euidentius intentio fundatoris apparet. Primo loco INNOCENTII II. de anno 1142. diploma adfert, in quo hæc habentur: *Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, presatum monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt vsibus omnimodis profutura. Ad iudicium autem huius a sede apostolica perceptæ protectionis bizanium aureum nobis nostrisque successoribus annaliter persoluetur.* Simili fere tenore EVGENIVS III. anno usi. in protectionem specialem hoc monasterium suscepit, addita tamen hac clausula: *salua diocesanoꝝ episcoporum canonica iustitia & reuerentia, ea sine dubio de causa, quod hoc monasterium plenariam forsan exemptionem a iure diocesano sub prætextu huius protectionis sibi asserere conatum esset.* In diplomate FRIDERICI de anno 1226. idem refertur his verbis: *His*

Aliud exemplum Rotensis monasterii.

ergo prædiis atque redditibus, cui fidelis Rotense monasterium fundavit, ac fundatum B. Petro ac Romanæ ecclesie tradidit per manum Eberhardi de Razerhouen, qui & primus bizancium annuatim persolvendum Lateranensi palatio persolvit, ac sic loco atque familie tutelam apostolicæ defensionis obtinuit &c.

Item Cluniacensis monasterii.

Episcopatus Bambergensis.

§. XI. Similem censum persolvit Cluniacense monasterium a WILHELMO duce Aquitania e anno 910. exstructum, & defensionis sedis Romanæ subiectum, in cuius recognitionem census solvendus erat. Verba testamenti WILHELMI ducis in concil. Gallic. tom. III. p. 570. id indigitant evidenter: per quinquennium autem Romæ ad limina Apostolorum decem solidos præfati monachi persolvant habeantque tuitionem ipsorum apostolorum atque Romanum pontificem defensore. Episcopatus Bambergensis pari modo ab initio tantum nudæ protectioni & tuitioni sedis Romanæ ab HENRICO I. subiectus fuit præfatis censu, vt testatur AVTOR Vite Meinverci episcopi Baderborn. apud LEIBNIT. tom. I. script. Brunsvic. p. 526. c. 27. his verbis: eodem ergo tempore Bauembergensium fundum rex cum omnibus pertinentiis suis B. Petro contradens apostolico præfati iugiter defendendum commendavit. Et in commemorationem huius pactonis album ambulatorem (h. e. equum) cum faleris singulis annis Romano præfati dare constituit. Addit HOFFMANNVS lib. i. annal. Bamberg. §. 86. præterea centenas marcas argenti in singulos annos ecclesie Romanæ datas fuisse. Ipsa diplomata evidentiùs hanc protectionem demonstrant, ostenduntque, sub

sub hac totalem exemptionem ab initio haud latitasse. Primum est IOHANNIS XIX. de anno 1008. apud LVNICH. tom. II. spicil. eccl. p. 9. vbi hæ duæ clausulæ occurrunt: *fit ille episcopus liber & ab omni potestate extranea securus, Romano tantum mundiburdio subditus.* Altera vero hæc: *fit tamen idem suo metropolitano subiectus atque obediens,* quæ indicium præbet, protectiones has non fuisse *totales exemptiones.* Censum, cuius ante memini, deum fit mentio in diplomate BENEDICTI VIII. de anno 1012. apud EVNDEM cit. l. p. 11. ita sane, *ut singulis quibusque indictionibus, sub nomine pensionis equum unum album nobis nostrisque successoribus persoluat, cum sella conueniente Romano pontifici.* Parimodo LEO IX. anno 1052. omnia priuilegia Bambergensi ecclesiæ confirmauit apud EVNDEM cit. l. p. 17. hac adiecta clausula: *sed tamen idem episcopus suo metropolitano episcopo Moguntino in canonicis causis tantummodo sit subiectus & obediens,* quamuis tractu temporis *totalis exemptio* ex hac protectione sedis Romanæ producta & procreata fuerit. Ipsum censum episcopi Bambergenses fideliter sedi Romanæ persoluerunt, eoque nomine apochas acceperunt. Modum soluendi & apochas dandi prælaudatus HOFFMANNVS cit. l. lib. 2. §. 23. ab ill. Dn. a LVDEWIG editus tom. I. script. Bamberg. hoc modo depingit: *Eodem anno Hardouicus episcopus nuncium cum literis Romam ad Clementem pontificem misit, quibus ei sinceram fidem & reuerentiam præstitit, & censum annum persoluit.* Ad eas literas pontifex rescripsit in hæc verba: *Clemens episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri Hardouico,*

uico, episcopo Babebergensi, salutem & apostolicam benedictionem. Cum annuum censum vnius palafri di albi cum sella & censum marcarum argenti ecclesie Romane annis singulis persolvere tenearis, & vsque ad presentem annum pro toto tempore praeterito tum praedecessorum tuorum quam tuo, de huiusmodi censu sit per te nostrae camerae satisfactum; nos ab eodem censu pro dicto tempore, te & ecclesiam tuam duximus absolvendos, tibi super hoc praesentes literas concedentes. Volumus tamen, ut censum ipsum pro eodem praesenti anno & deinceps annuatim solvere tenearis &c. Cum vero hic census annuus graue onus ecclesiae Bambergensi esset, anno 1054. HENRICVS III. Imperator cum pontifice egit, ut eum remitteret. Rem gestam enarrat HOFFMANNVS *cit. l. §. 26.* his verbis: erat sub id tempus ecclesia Babebergensis S. Petro & successoribus eius pontificibus Romanis in censum marcas argenti & palafridum in singulos annos dandum adhuc obligata: eam a tanto onere Henricus librare cupiens petiit a Leone pontifice, ut censum remitteret, & pro eo Beneuentum, in ducatu Beneuentano, regii iuris oppidum, nomine vicariatus sibi haberet. Quare audita, Leo facile annuit, & ecclesiam a praestatione census omnino liberavit.

(2) Soluuntur census in si-
gnam exem-
tionis plena-
riae.

Quod exem-
plum propo-
surae Berch-
tergadenfis il-
lustratur.

§. XII. Postquam seculo XI. exemptiones totales ab ordinariis iurisdictione in frequentiore usum sunt deductae, (II) sedes Romana in signum & testimonium libertatis plenariae ab ordinariis iurisdictione hinc inde censum sibi reservauit, quod tales ecclesiae specialiter iuris B. Petri existerent, ut dicitur in c. 8. X. de priuil. Tale libertatis priuilegium concessum est praepositurae Berchtesgadenfis a PASCHALI II. anno

anno 1106. apud LVNICH. p. III. *spicil. eccl. p. 3.* vbi refert, quod Berengarius & Cano comites villam Berchtsgaden & Nidernheim Deo & B. Petro sub annuo censu obtulerint, additque: sub tuitione apostolice sedis suscepimus, statuimus itaque, vt nulli omnino liceat predicta allodia B. Petro subtrahere, minuere vel temerariis vexationibus fatigare &c. Confirmauit eandem protectionis concessionem CALIXTVS II. anno 1122. apud EVNDEM. cit. l. p. 4. additque: ad iudicium autem percepte a Romana ecclesia libertatis aureum vnum quotannis Lateranensi palatio persoluetur. In INNOCENTII II. bulla de anno 1141. apud EVNDEM p. 5. clausula prior ita refertur: ad iudicium autem huius a sede apostolica perceptæ protectionis bizantium aureum nobis nostrisque successoribus annis singulis persoluetur, qua formula etiam successores pontifices vsi sunt. Quamuis autem in CALIXTI II. bulla adiecta hæc fuerit clausula: sane iuris ecclesiastici sacramenta a diocesano suscipiatis episcopo; hæc tamen nullam ordinario conseruauit iurisdictionem, sed tantum actus ordinis seu functiones sacerdotales, quæ a iurisdictione magnopere distinguuntur. Similis tenoris bullam anno 1201. INNOCENTIVS III. concessit coenobio S. Petri in monte sereno den **Petersberg** / quam refert ill. Dn. a LVDEWIG. tom. II. relig. MSCT. p. 208. In ipso diplomate refert 1) se eam ecclesiam in ius & proprietatem ecclesie Romanæ recepisse: chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium seu basilicarum, ordinationes clericorum diocesano episcopo reseruasse, qua clausula rursus ei præter actus ordinis nihil relictum: 3) in

Et coenobii S. Petro in monte sereno.

in signum libertatis sibi *cenſum* perſoluendum eſſe, quod indicant verba hæc: *ad iudicium autem huius perceptæ a ſede apoſtolica LIBERTATIS biſancium auri vel fer- tonem nobis noſtrisque ſucceſſoribus annis ſingulis perſolue- tis.* Simile plenariæ exemptionis ſub annuo cenſu do- cumentum occurrit apud EDMVNDVM MARTENE in col- lect. noua tom. I. P. II. p. 29. vbi refert GREGORII VII. confirmationem priuilegiorum monaſterii Rotho- nenſis, hac vtentis inter alia formula: *proinde iuxta petitionem tuam præſato monaſterio, cui tu præeſſe digno- ſceris, & quod iuris S. R. E. eſſe dignoſcitur, unde per ſingulos annos cenſus trium denariorum aureorum ſibi red- ditur, huiusmodi priuilegia præſenti auctoritatis noſtræ de- creto indulgemus.* Poſt pauca clarius exemptio totalis, cuius nomine cenſus ſoluebatur, his exprimitur ver- bis: *vt nulli alii niſi Romæ & apoſtolice ſedi, cuius iuris eſt, aliqua teneantur monachi occasione ſubiecti.* In EV- GENII III. diplomate, p. 31. c. 1. relato, hæc occurrit formula de eodem monaſterio: *Ad iudicium autem quod canobium eorum iuris ſit B. Petri & S. Romane eccle- ſiæ, ſingulis annis tres aureos noſtro Lateranenſi palatio perſoluetis.* Hæc leuioris cenſus præſtatio monaſte- riis haud adeo onerola erat, quippe qua a grauiffimis epiſcoporum exactionibus & infinitis aliis oneribus liberabantur.

(3) in ſignum
ſubiectiõnis,
qualem cen-
ſum Gregorius
VII. a regnis
eregis.

§. XIII. Neque vero ſedes Romana duntaxat infinitas eccleſias immediate ſub *cenſu* annuo ſibi ſubiectit (quamuis non ab omnibus exemptis cen- ſum ſibi ſtipulata fuerit, vt indicat c. cit. 8.) ſed et- iam (III) integra regna ſub nexu quodam feudali cen- ſualia

suavia efficere, suoque pedo pastorali inusitata prorsus audacia subiicere conata est, quo in instituto præceteris GREGORIUS VII. inclaravit. Etenim (1) censum huiusmodi Gallia obtrudere voluit, ut docet *Vi(a) Gallie*
epist. 23. lib. VIII. apud HARDVINUM tom. VI. P. 1. p. 1476. Dicendum autem est omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, ut vnaqueque domus saltem vnum denarium annuatim soluat B. Petro, si eum recognoscunt patrem & pastorem suum more antiquo. Nam Carolus Imperator, (sicuti legitur in tomo eius, qui in archiuo ecclesie B. Petri habetur) in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad seruitium apostolice sedis: i. e. Aquisgrani apud podium S. Marie & apud S. Aegidium. Nondum vero hunc tomm, ad quem prouocat, publicauit pontifex, qui sine dubio fictitiu & spurius est, ut etiam obseruant ELEVRY in histor. eccl. tom. XIII. p. 306. & MAIMBOVRG. dans l'hist. ire du pontificat. de S. Gregoire le Grand. lib. III. in f. p. 314. Addit MAIMBOVRG. p. 315. Mais comme on n'avoit garde de souffrir en France cette imposition & qu'il ne paroît pas dans nostre histoire, qu'on l'ait seulement propose, il y a bien de l'apparence, que ses legats n'osèrent jamais en parler, beaucoup moins entreprendre d'executer ses ordres. Incidit forsan GREGORIUS VII. in literas GREGORIUM M. vnde liquet, ecclesiam Romanam in Gallia possedisse fundos quosdam per testamenta & donationes fidelium, quos in firmam concesserat quibusdam possessoribus, vnde hi quotannis certum soluebant censum, obseruante MAIMBOVRGIO cit. l. p. 306. seqq. Miserat hunc in finem in Galliam Candidum, eumque CHILDEBERTO regi admodum com-

C

men-

Quamuis franco conu-
tu.

mendauerat, hac addita petitione *lib. 5. epist. 5. si res eiusdem patrimonii ab aliquo detinentur, potestatis vestrae iustitia corrigatur, & iuri pristino, quæ ablata sunt, reformentur.* Verum hoc patrimonium B. Petri tempore GREGORII VII. dudum extinctum & a pontificibus, aliunde satis ditatis, neglectum erat, ut nec sub hoc prætextu vniuerso regno censum imponere potuerit.

§) Saxonia.

§. XIV. Similem fabulam narrat GREGORIVS VII. *cit. l. de Saxonia a CAROLO M. B. Petro oblata* his verbis: *Idem vero magnus Imperator Saxoniam obtulit B. Petro, cuius eam deuicit adiutorio: & posuit signum deuotionis & libertatis, sicut ipsi Saxones habent scriptum & prudentes illorum satis sciunt.* In eodem forsitan loco diploma hoc oblationis Carolinorum asseruabitur, quo famosa illa donatio CONSTANTINI M. patrimonii petri. Nam utrumque titulum coniungere allaborauit in formula iuramenti, post RVDOLPHI mortem regi eligendo præscripta *lib. IX. epist. 3. apud HARDVINVM cit. l. p. 1481. De ordinatione vero ecclesiarum, & de terro vel censu, quæ Constantinus Imperator vel Carolus S. Petri dederunt, & de omnibus ecclesiis vel prædiis, quæ apostolicæ sedis ab aliquibus viris vel mulieribus ab aliquo tempore sunt oblata vel concessa, & in mea sunt vel fuerint possessate, ita conueniam cum Papa, ut periculum sacrilegii & perditionem anime mee non incurram.* Hæc fuit astuta sedis Romanæ cautela, qua ligare Imperatorum conscientias voluere, ut regnum Germaniæ sibi censuale facerent, quæ tamen effectu caruit.

§. XV.

§. XV. Hispaniam quoque censualem esse atque ad ius B. Petri pertinere, credulo imponere voluit orbi GREGORIUS VII. ep. 7. lib. 1. apud HARDVINUM cit. l. p. 1200. scribens. *Non latere vos credimus, regnum Hispaniæ ab antiquo proprii S. Petri fuisse & adhuc (licet diu a paganis sit occupatum) lege tamen iustitiæ non euacuatâ, nulli mortuorum sed soli apostolicæ sedis ex æquo pertinere. Quod enim auctore Deo semel in proprietates ecclesiarum iuste peruenerit, manens eo, ab usu quidem sed non ab earum iure occasione transeuntis temporis sine legitima concessione diuelli non poterit. Eandem fabulam repetit lib. IV. epist. 28. apud HARDVIN. p. 1373. Notum vobis fieri volumus, quod nobis quidem facere non est liberum, vobis autem non solum ad futuram sed etiam ad præsentem gloriam valde necessarium, videlicet regnum Hispaniæ ex antiquis ex constitutionibus B. Petro & S. Romanæ ecclesiæ in ius & proprietatem esse traditum. Post pauca allegat impedimenta, quæ exactionem seruitii seu census admittere noluerunt: Nam postquam regnum illud a Sarcenis & paganis peruasum est, & SERVITIVM, quod B. Petro inde solebat fieri, propter infidelitatem eorum, & tyrannitem detentum, ab usu nostrorum tot annis interceptum est, pariter etiam rerum & proprietatis memoria dilabi cepit. Hac de causa ablegasse se duos prælatos in sequentibus docet, qui iura sedis Romanæ plenius assererent, & seruitium, quod B. Petro debetur, redintegrarent.*

§. XVI. Eadem fata habuit regnum Portugal-^{(d) Portu-}liæ, protectionem sedis Romanæ imprudenter ^{galliæ.} ambiens. Regnum, regi commissum, Romanæ ecclesiæ censuale esse, & hac de causa regem & regnum sub B. Petri & sua protectione se suscepisse scribit

INNOCENTIVS III. *lib. I. epist. 441.* edit. BALVZ. Idem repetit in *epist. 48. lib. I.* & fundamentum inde petit, quod regnum regi commissum (quasi in administrationem a Papa) ab inclytæ recordationis progenitoribus eius Romanæ ecclesie constitutum fuerit censuale. His præmissis pergit: Vnde per dilectos filios Ioannem Ouezi & Egeas Petri fratres hospitalis Hierosolymitani pro annuo censu quatuor vnciarum auri, quas magnitudo regia recognouit ratione temporis a Lateranensi concilio iam elapsi, quingentos & quatuor morabatinos ad suggestionem dilecti filii fratris Ruinerii nuncii nostri nobis regia serenitas destinauit, quod debita prosequimur gratiarum actione. Is fuit ALPHONSVS rex Portugalliæ, qui hoc regnum vectigale sedi Romanæ fecit, sub annuo censu vnciarum quatuor, vt docent literæ a BALVZIO primum editæ *lib. II. miscell. p. 210.*

(ε) Polonia
& Silesia.

§. XVII. Pari fato, quod superstitio reprobanda produxerat, exposita fuere alia regna. Poloniam enim & Silesiam quoque censuales factas fuisse ex pacto Regis CASIMIRI cum pontifice ostendit COLDASTVS de *regn. Bohem. lib. II. c. 12. inf.* Facit huius census soluti mentionem GREGORIVS VII. *l. 2. epist. 7.* apud HARDVIN. *cit. l. p. 1268.* Peruenit ad nos nuncius vesler, qui magne deuotionis & fidelitatis vestræ exhibitionem nobis retulit, vt quæ B. Petro sub nomine census missis, videlicet centum marchas argenti ad mensuram vestri ponderis. Regnum Daniæ pari astutia sibi subiicere studuit GREGORIVS VII. vt docent *epist. 15. & 17. lib. 2.* Sed intentioni non respondit euentus, regemque Daniæ, qui pro more illius temporis non indevotus erat in sedem papalem

(ζ) Dania.

lem, terruerunt aliorum vestigia, animaduertentem, arrogantem hunc pontificem, ad reges censuales, vt ad *subditos* suos, scribere. Regnum Hungariae pariter suo pedo subiectum esse censuit GREGORIUS VII. *lib. 2. epist. 13.* apud HARDVINVM *cit. l. p. 1273.* Nam sicut a maioribus, scribit, patrie tue cognoscere potes, regnum Hungariae S. Romanae ecclesiae proprium est, a rege Stephano olim B. Petro cum omni iure & potestate sua oblatum & deuote traditum. Redarguit ea de causa SALOMONEM regem Hungariae, quod regnum hoc regi Teutonico in beneficium obtulisset, cum hoc non regiae, sed apostolicae maiestatis beneficium recognoscere deberet. Idem repetit *lib. II. epist. 63. & 70. & lib. VII. ep. 4.* Regnum Dalmatiae quoque Petro & sibi vindicat quin etiam Corsicam insulam *lib. VI. epist. 12.* in eundem referat censum, & ad dominium Romanae ecclesiae pertinere credat. De censu regni Siciliae fedi Romanae olim praestito vid. BALVZ. *in vit. Papar. Auen. p. 606.* Nec hic substitit, sed ipsum Russorum imperium iure beneficiario a se recognoscendum esse censuit in epistola ad DEMETRIUM regem Russorum scripta, *vid. lib. II. epist. 74.*

§. XVIII. Denique Angliae regnum quoque denarium S. Petri, de singulis aedibus soluendum, fedi Romanae obtulisse noto notius est, de cuius autore adhuc cespitant scriptores. vid. CANGIUS *in gloss. voc. Denarius S. Petri.* Soluisse hoc tributum GVILIELMUM regem anno 1070. constat. *vid. Gest. Guilielm. p. 206.* Nouum anno 1213. accessit subiectionis documentum sub rege IOANNE, qui irato pon-

*Que a Papa
in feudum da-
ta,*

pontifici aliter satisfacere non poterat, quam vt regnum suum in manus eius resignaret, & illud ab eo rursus in feudum acciperet. Literas recognitionis refert MATTHAEVS Paris. in *hisor. Angl. ad cit. ann. p. 198. sq.* in quibus subiectionem suam his profitetur verbis: *conferimus & libere concedimus DEO & sanctis Apostolis eius Petro & Paulo & sanctae Romanae ecclesiae matronae nostrae, ac Domino Pape Innocentio eiusque catholicis successoribus totum regnum Angliae & totum regnum Hyberniae cum omni iure & pertinentiis suis pro remissione omnium peccatorum nostrorum & totius generis nostri pro viuis quam pro defunctis, & a modo illa ab eo & ecclesia Romana tanquam secundarius tenentes & recipientes in praesentia prudentis viri Pandulphi domini Papae subdiaconi & familiaris - - - ad indicium autem huius nostrae perpetuae obligationis & concessionis volumus & stabilimus, vt de propriis & specialibus redditibus nostris praedictorum regnorum pro omni seruitio & consuetudine, quae pro ipsis facere debemus, saluis per omnia denariis beati Petri, ecclesia Romna mille marcas Esterlingorum percipiat annuatim; in festo scilicet S. Michaelis quingentas marcas, & in pascha quingentas. Septingentas scilicet pro regno Angliae & trecentas pro regno Hyberniae.* En vero superbiam PANDULPHI legati pontificis! Hic enim pecuniam, quam in arrham subiectionis rex contulerat, sub pede suo conculcauit; archiepiscopo dolente & reclamante, vt ait MATTHAEVS Paris. *cit. l.* Innouata est eodem anno solenniter haec subiectio, adueniente in Angliam NICOLAO V. Thusculanensi legato sedis Romanae, teste EODEM *p. 207.* inquit: *ante maius altare ecclesiae cathedralis coram clero & populo exacta est a rege & innouata, illa non formosa sed famosa subiectio,*

*Admodum
ferociente eius
legato.*

iectio, qua in manum domini Papæ diademate cum regno resignato, tam dominium Hyberniæ quam regnum subdidit Anglicanum. Anno 1215. pontifex subiectionis memoriam renouavit in bulla apud EVNDEM cit. l. p. 223. his verbis: *quin imo utraque sententia relaxata regnum suum tam Angliæ quam Hyberniæ beato Petro & ecclesiæ Romanæ concessit: recipiens illud a nobis in feudum SVB AN- NVO CENSV MILLE MARCARVM, fidelitatis nobis inde præstito iuramento.* Hoc modo pontifices quævis regna sub annuo censu sibi sub iugare conati sunt, & forsân omnes reges parem fortunam cum rege Angliæ experti fuissent, nisi tandem aulæ Romanæ ultra modum crescens potentia fracta fuisset. De hisce vasallis sedis Romanæ ex instituto agit ANTONIVS MARCELLVS de iure seculari Rom. Pontif.

§. XIX. Liquet ex hætenus dictis hunc censum ecclesiam Romanam ab ecclesiis, monasteriis & regnis sibi passim vindicasse, vel in signum acceptæ libertatis ab episcopali iurisdictione, vel in argumentum singularis protectionis sedis Romanæ, vel ob nexum feudalem in memoriam factæ olim oblationis in feudum ecclesiæ Romanæ. Neque vero tantum sedi Romanæ hi census ex regnis beneficiariis obuenerunt; nobiles quoque & proceres regnorum, inprimis Germaniæ, bona sua ecclesiis episcopalibus monasteriisque in feudum obtulerunt, ex deuotionis cuiusdam irregularis pruritu, simulque sese ad seruitia feudalia & censum annuum, in memoriam factæ oblationis & recognitionis soluendum, obstrin-

Similis census solutio ex bonis oblatiis.

obstrinxerunt, vel iure preciarum ab iis possederunt. Varia id diplomata illustrant & corroborant. Apud GOLDASTVM tom. II. rer. allem. p. 41. n. 50. occurrit charta Vpperti, qua bona sua obtulit ecclesie S. Galli & in recognitionem memoriamque huius oblationis sese ad censum obligauit, his verbis: *in ea vero ratione, vt dum ego aduixero, ipsas res habere debeam & censui me pro hoc annis singulis de festiuitate S. Galloni in aliam foccum aut IV. denarios.* Aliam chartam similis oblationis IDEM cit. l. n. 42. p. 38. adfert, vbi ista census obligatio occurrit: *& pro istas res proseruire volo annis singulis h. e. XXX. seglas cereuisie, XL. panes, Frischengam tremessem valientem & XXX. mannos & arare duos iochos in anno.* Alia oblationis charta n. 84. p. 53. occurrit, qua testatur Wolfhugi se cœnobio S. Galli tradidisse & donasse, quicquid in pago Turgawensi possederat, additque sequentia: *mibique & legitime mee procreationi sub ea ratione possidendam dereliquit cœnobium, vt censum exinde singulis annis persoluamus i. e. II. denarios vel II. maldros de grano.* Si ego illas redimere velim, cum I. solido id agam. Si vero ego illas non redimam, legitimi beredes mei sub prædicto censu eos possideant. Sub n. 83. GOLDASTVS cit. l. aliam chartam oblationis adfert, in qua census a priori diuersus constitutus legitur: *in ea videlicet ratione, vt eadem res ad me recipiam tempus vite mee persfruenda, censumque inde annis singulis persoluam i. e. vt ad proximam curtem S. Galli vnum iuchum arem, & cum semine meo seminem annis singulis vnaquaque iuga.* Et si redimere illud velim, cum duobus solidis id agam. Si autem vxor mea me supervixerit, easdem res habeat, centumque

omnis

annis singulis persoluat, i. e. VI. maldras de auena & I. maldram, de Kernone &c. Similes chartæ occurrunt n. 77. 78. 79. 81. 82. quæ ostendunt, bona huic cœnobio fuisse oblata, vt vel eadem iure feudi vel precariæ in posterum sub annuo censu tenerent.

§. XX. Sed reuertor ad curiam Romanam, vbi dubium motum fuit, an talis census citra Simoniam soluatur. Morem hunc INNOCENTIVS III. in c. 6. X. de relig. domib. ab omni simoniaca labe immunem esse censuit his verbis: nos quoque cum libertatis priuilegium vel protectionis presidium aliquibus ecclesiis indulgemus, gratis accipiamus censum gratis oblatum, & in literis nostris ad successorum nostrorum memoriam census exprimamus etiam quantitatem. Duplici argumento probat, in solutione huius census Simoniam abesse, 1) quod gratis accipiatur, non tanquam pretium acceptæ libertatis & redemptæ protectionis: tunc enim Simoniam committi volunt, quando vt pretium interueniente pacto aliquid soluitur, quod in census solutione occurrere non videtur, vtpote nullam proportionem habentis cum priuilegio accepto, sed tantum in signum & memoriam impetratæ gratiæ promissi: (2) quod gratis offeratur, non quali ex pacto, sed spontanea oblatione; neque enim in exemptionibus & protectionum bullis semper census est reseruatus, & per stipulationem constitutus, sed magis a quibusdam, vt vult pontifex, sponte oblati. Meo iudicio non necesse fuisset, hisce vti argumentis, nisi tam late contra iuris rationem, extensa fuisset simoniæ labe putatiua, vt facile ratio dubitandi contra hos census.

Census carie
Romane solu-
turi citra Si-
moniam.

D

sus,

fus inde defumi potuiffet. Interim rationes adductæ ita comparatæ sunt, vt fere vbique simoniæ inuolucrum aliquod induci poffet, cum, quod foluitur, vt plurimum titulo *honorarii*, *sponte oblatis*, foletat in crustari.

Census etiam
aduocatis so-
luti,

§. XXI. Eadem ratio quoque varios *aduocatorum census* produxit, quorum solutione ecclesiæ vel monasteria recognouere, se *iuri aduocatiæ* subiecta esse. In genere enim, vt dixi, hicensus argumenta erant iuris alicuius alteri concessi vel ab eo impetrati, cuius memoriam hoc ipso conseruabant veteres. Dabantur vero frequenter aduocati ecclesiis vel *nuda defensionis* vel etiam *iurisdictionis* exercendæ gratia. Posterior aduocatiæ species tunc erat necessaria, quando monasteria ducum ordinariæ potestati erant subducta, vt haberent iudicem, per quem ciuilia & criminalia expedirentur, quorum exercitio prælati eo tempore adhuc abstinere cogebantur. Apud autorem *Chron. Gemmelac. in spicil. Dacheriano tom. VI.* relati occurrit diploma OTTONIS M. de anno 984. quibus LANTBERTVM, comitem Louaniensem, creauit aduocatum cœnobii Gemmelacensis, censumque hunc ei assignauit: Porro *aduocatus in villis aduocatiæ pertinentibus nihil aliud iuris habeat nisi per singulos annos de vnaquaque domo denarium vnum, gallinam vnã, auenæ sextarium vnum.* In charta HENRICI IV. de anno 1075. relata in *monum. Wurtemb. in mon. Hirsang. n. 1.* & apud TRITHEMIVM in *chron. Hirsang. ad ann. 1071. p. m. 86.* hæc occurrunt: *nullum aliud seruitium, ius aut. beneficium sibi pro hoc*
recogno-

pro iurisdic-
tionis ex-
ercitio.

recognoscat, nisi tertium bannum & consuetudinariam iustitiam & legem, quam ceteri aduocati in aliis liberis monasteriis habent super fures, proteruiam & censuales & cetera talia, & in illis tribus placitorum diebus in vnoquoque maltrum de frumento & vnum frisingum (friskingium) & vnum siclum de vino & cetera ad hoc pertinentia. Similis fere tenoris chartam de anno 1090. ex MSCTO publicauit in obseruat. ad Petr. de Marca de C. S. & Imp. lib. I. c. 12. obs. 18. in qua RUTHARDVS, archiepiscopus Moguntinensis, monasterium Comberg. confirmauit, & de aduocati iure hæc constituit: cuius aduocati libero concessum est arbitrio, ut semper, si velit, post sanctam hebdomadem pentecostes II. feria placitum habeat in villa, quæ dicitur S. & non in anno sæpius, nisi ab abbate inuitatus; in prædicto autem placito ad seruitium eius debet abbas ei dare maltrum frumenti pro faciendo pane frisingum vnum porcinum & duos ovinos & vinum ceteraque ad hæc sufficientia. Similiter TRITHEMIVS in chron. Spanheim. ad ann. 1325. idem illustrat: denique ad petitionem præfati comitis Ioannis Willicho abbas prædictum filium eius aduocatum suum in villa monasterii, quæ dicitur auuen constituit, cui duodecim maltra auene & totidem pullos ab incolis eiusdem ville danda singulis annis pro feudo assignauit. Sed ne quidem hoc censu moderato contenti erant aduocati, sed quidam occasione eius plures alias exactiones faciebant, & monasteria admodum grauabant, ut magis essent monasteriorum hostes, quam protectores. Cistercienses speciali priuilegio a GREGORIO IX. anno 1234.

contra huiusmodi attentata muniti sunt, quod refert CHRYSOST. HENRIQUEZ *in meneolog. ord. Cist. tom. II. priu. is. p. 61.* Alia monasteria sibi alia ratione consuluerunt, graui ære redimendo aduocatas, vel aliter eas abolendo.

Non tamen ex
census solutio-
ne potest ius
aduocatie
probari.

§. XXII. Inde quæstio fuit mora, an ex solutione census possit *ius aduocatie* probari, vel ad minimum eius *possessio* induci? Negat hoc ROSENTHAL *de feud. c. IV. concl. 14. n. 3.* nec sine ratione negat. Cum enim census sit argumentum varii iuris, non *aduocatie* tantum, adeo vt etiam propter *remissum ius aduocatie* referuari potuerit in memoriam pristini iuris, euidentis est, solam census solutionem esse argumentum admodum incertum & lubricum pro certo iure inde probando, nisi alia vrgentia adminicula accedant, vnde de vero sine huius census constare possit. Ergo probandum est, censum esse solum in argumentum *aduocatie* vel ostendendum, in cuius significationem solutus fuerit? Ceterum si constat, in signum *protectionis* esse censum solum, monasterio destructo, non amplius debetur, cum obligatio ad soluendum censum sit *respectiua*, respectu certæ rei & intuitu certi finis præstanda, quo vtroque extincto, censum quoque exstingui necesse est. MAGERVS *de aduoc. arm. c. 16. n. 15.* Quid vero si census fuerit promissus in argumentum acceptæ *libertatis* ab aduocatia? Hic diuersus & quidem talis finis est, qui durare videtur; destructo etiam monasterio. Enim vero cum hic census ipsa bona ecclesiastica vel monasterium adficiat, & intuitu eorum solvatur, non adparet,
a quo

Exstincto mo-
nasterio, ex-
stinguitur cen-
sus *protectionis*
ergo con-
stitutus,

vel etiam si
acceptæ *liber-
tatis causa*
promissus est.

a quo exigi census queat. Ponamus, monasterium prorsus destructum, bona dissipata & dilacerata fuisse, a quo quæso talis census exigi posset? Certe, vt ego quidem existimo, a nemine. Vnicum tantum excipio casum, quem instrumentum pacis *art. V. §. 47.* indigitare videtur, si anno 1624. A. C. statibus, fundationibus iam destructis aut collapsis, ex alienis territorii pensiones, quorsum etiam tales *census* pertinent, debita fuerunt, qui iis exsolui in posterum quoque debent iis, qui anno 1624. d. 1. Ian. in *possessione perceptionis* vel quasi fuerunt. Præterea vero hoc adiicitur: *quæ vero ab anno 1624. destructa fuerunt, aut in futurum concident, eorum pensiones etiam in alienis territorii domino destructi monasterii seu loci, in quo id situm, exsoluantur.*

§. XXIII. Præterea quoque episcopis variis ex causis census soluti sunt. Sic (I) monasteria olim ecclesias parochiales a laicis ex antiqua infeudatione possessas, acquirebant, id quod cum aliter, quam cum *consensu* episcoporum fieri non posset, solebant hi *annuum censum* pro tali concessione sibi reseruare, quem concilium Claromontanum certo modo approbavit, apud PETRVM DE MARCA *de C. S. §. I. lib. VI. c. 31.* & HARDVINVM *tom. VI. p. 2. concil. p. 1735.* Ceterum hoc etiam (II) episcopi ad eum extendebant casum, si ipsimet ecclesias tales, olim in feudum laicis datas, manibus possessorum liberauerant, & in pristinum restituerant statum, pro quo beneficio ab ecclesia annum postulabant censum, quod fordida avaritiæ indicium videbatur, adeoque merito reprobandum erat, vt docet

Episcopi census exegerunt (1) pro concessione, vt monasteria ecclesias parochiales a laicis acquirerent,

vel (2) pro earum liberatione a manibus laicorum,

- (3) *vel pro loca- c. 9. X. de censib.* Imo (III) quandoque ipsas ecclesias
catione ca- sub annuo censu clericis concedebant, quod instar
rum, *locationis erat, ex variis ex causis reprobatum, vt tit.*
ne praelati vices suas vel ecclesias sub annuo censu conced.
- (4) *pro renun- docet.* (IV) Episcopi quoque annum censum sibi
ciatione iuris stipulari poterant, quando iuri suo diocesano, ac-
diocesani, *cedente consensu papali, in monasteria & ecclesias*
ei connexas renunciebant, quod approbat pontifex
in c. 6. X. de relig. domib. Cum enim in exemptionibus
 monasteriorum sæpe solitus fuerit censum certum si-
 bi referuare, id multo magis permittere debuit epi-
 scopis, iuri suo in monasteria sub hac conditione re-
 nunciantibus. (V) In vnionibus quoque ecclesia-
 rum, præsertim, quæ monasteriis fiebant, sibi lici-
 te episcopos, pro facultate hac accepta, censum an-
 nuum referuasse, indigitat pontifex in *tit. c. 6.* his ver-
 bis: *cum non insolitum sit, nec nouum, vt cum episcopi*
ecclesias concesserint piis locis, aliquid sibi referuent in eis
nomine pensionis. (VI) Quandoque etiam loco exactionum,
 quæ varii generis erant, sibi censum quandam
 generatim stipulabantur, & ab illis ex singulari gra-
 tia ecclesias liberabant, vt docet *c. 21. X. de censf.* De-
 nique (VII) in ipsa dedicatione ecclesiæ honoris gra-
 tia quandoque quid episcopo referuatum est, vt do-
 cet *c. 30. C. 18. q. 2.*
- (5) *pro vnione,*
- (6) *pro libera- Censu etiam*
tione ab exa- principes pro
tionibus, *concessionibus*
varijs exege-
ant.
- (7) *In dedica- §. XXIV. Hæc omnia euincunt, censuum*
tione ipsa. *fuisse diuersissimos fines, quod etiam confirmatur in*
c. 5. X. de censib. adeoque vniuersalem regulam de his
 constitui non posse, nisi hanc, quod pro concessio-
 ne iuris cuiusdam singularis constituti vel referuati
 fuerint

fuerint soluti. Hunc morem imitationem traxerunt postea principes aliue magistratus, subditis aliquid indulgentes, & pro annuo censu hanc vel illam facultatem, quam absque eorum consensu exercere nequeunt, concedentes, veluti exstruendi molendinum, aperiendi medalli, fodinam & quæ sunt alia. Etenim *libertas naturalis* in multis prouinciis per leges prouinciales admodum restricta est, vnde factum, vt non spernendi prouentus ex *censibus annuis* in fiscum vel ærarium magistratum quotannis redundant. Ideo enim soluuntur hi census anni, tum vt recognoscant subditi, se ex *concessione magistratus*, & non proprio iure, hac facultate uti, tum etiam quia exemplo antiquorum episcoporum iam dudum in morem abiit, nullam indulgere gratis gratiam, sed omnia vt plurimum *pro censu* annuo concedere. Denique hoc etiam nobiles in pagis ex antiqua *dominica potestate* in rusticos, qua horum libertas naturalis admodum ligata fuit, in constantem traxere praxin, & rustici sub annuo censu commercium huius vel illius iuris, a quo per dominos antiquitus exclusi fuere, impetrare coacti sunt.

s. XXV. Hac de causa ill. Dn. BERGER in *Nobiles quo-*
econ. iur. lib. 1. tit. 12. s. 16. not. 6. non inique censet, *que tales cen-*
 1) censum de vino vsto *Brantweth. Blasen. Zins* *sus a rusticis*
 regalibus minus recte accenseri, multo minus 2) *pro huius vel*
illius iuris vsu
exigunt.
 censum protectionis & incolatus *Schus* und *Haus-*
Genossen = Geld / adeoque etiam hos nobilibus
 & magistratui inferiori deberi posse; addit ve-
 ro, hos *census a iurisdictione* repetendos non esse
 sed

sed solo *usu* æstimari. Sicuti vero *observantia* sine fundamento quodam esse non solet, quo primordialiter est introducta, ita nec hoc casu illud deficere videtur. Scilicet (1) ipsa *census* exactio pro concessione cuiusdam facultatis, in se non est regale, uti ex hæcenus dictis liquet, sed potius ipsa *facultas* inspicienda, quæ quoties *regalibus* annumeratur, census debetur cameræ principis; quoties vero etiam arbitrio priuatorum subiecta, censum etiam hi sibi stipulari vel reseruare possunt. (2) Nobiles olim habuisse *dominicum potestatem* in rusticos, iam supra obseruavi, vnde non tantum ipsa *patrimonialis iurisdictio* natales suos habet, sed ipsimet varia *iura præcipua* sibi vindicarunt, a quorum commercio rusticos adhuc hodie excludunt, & in antiquissimo *usu & observantia* hac de causa sese fundare solent. Sane commercium *vini adusti priuatiuum* nobilibus eo magis arrisit, quo magis sese hoc potu ingurgitare solent rustici, non sine lucro & quæstu eius, qui censum inde percipit. Ideo enim hoc commercium ex *potestate antiqua* sibi priuatiue attribuerunt, ut annum censum pro eius concessione quotannis percipere possent. Ita vero (3) regulariter talis *census* debetur *domino iurisdictionis*, quippe qui in iura veterum dominorum successit, qui tale commercium sibi appropriarunt. Denique (4) *census protectionis & incolatus* ex eodem principio fluit, ex quo præmordialiter iurisdictio patrimonialis deduci debet. Exercere nobiles *dominicum potestatem* in rusticos: pagum, in quo hi habitabant, suum dixere, &, postquam bona

bona sua in feudum obtulere, inde factum, daß sie quod mit dem Dorffe belehnet werden. Inde qui in ipso pago, vt inquilinus vel incola recipi & commorari voluit, ex concessione eius, cuius in dominio fuit pagus, id facere debuit, indeque mos inualuisse videtur, vt tales incolæ soluere teneantur *censum protectionis & incolatus*, quod ita eius *iurisdictioni* sese subiecerint. conf. DN. WILDVOGEL *de protectionis censu*. Cum hoc censu affinitatem habet *census agricolationis* vulgo *Leib-Pfennig / Leib-Beth* / in illis locis adhuc vsitatus, in quibus rustici *homines proprii* sunt seu seruilis conditionis, quippe quem præstant in argumentum seruitutis seu proprietatis, vid. FROMMAN *de oper. subditor. maxime rusticor. th. 23*. HARPRECHT *vol. nou. conf. 4. n. 776. seq.* STAM. *de seruit. person. lib. III. c. 22. n. 2.* Talem censum annuum sponte olim subierunt, qui sese in *proprietatem* alteri dabant, in primis si sese vt *mancia & proprios homines* ecclesiis vel monasteriis offerebant. Testis est CAESAR HEISTERBACH *lib. VII. de mirac. c. 39.* referens, *Walterum de Birbach, consanguineum Henrici ducis Louanii B. Marie in quadam paupere ecclesia in eius honorem dedicata, fune collo suo iniecto, seruum glebae sese obtulisse & soluisse singulis annis censum de capite suo, qualem serui originarii soluere consueuerunt.* In locum huius census, qui *seruitutis* argumentum est, sine dubio *census protectionis & incolatus* substitutus est iis in locis, vbi rustici non amplius sunt *proprii homines*, sed *liberi*, vt in argumentum *protectionis* censum soluant, quem olim soluebant rustici in *seruitutis* indicium. Aegre enim, statu rusticorum li-

E

cet

cet mutato, nobiles aliquid de redditibus suis remiserunt, vtut nomina mutare coacti fuerint.

Patroni quoque ecclesiis a se fundatis census impositi sunt.

§. XXVI. Superest, vt reliquam censuum praxin a paucis adiciam. Quod episcoporum auaritia iam dudum probauerat, etiam patroni, ecclesias in suis fundis extruentes, sibi permissum esse persuasissimum habebant, variisque censibus ecclesias suas grauabant, vt docet c. 23. X. de iure patron. Reprobauit hoc ipsum pontifex voluitque, vt tantum antiquos & moderatos redditus perciperent, a nouis vero abstinerent. Antiqui redditus non alii erant, quam qui consensu episcopi in ipsa fundatione reseruati erant. Sicuti enim quilibet rei suae legem scribere potest, ita æquum erat, vt patronis census, sub cuius conditione ecclesias fundauerant, præstarent. Solebant enim patroni in memoriam pristini domini, & ad captandam gloriam in omnem posteritatem, ex bonis in ecclesiam collatis, sibi censum quandam annum reseruare, quale exemplum suppeditat pontifex in c. 18. X. de sent. & re iudic. vbi patrono annuatim decem solidi soluendi erant. Novi census autem dicebantur, qui post fundationem ecclesie a patronis obtrudebantur, iure suo sese vti arbitrantibus, quod iure domini directi gauderent. Nec hoc demirandum, cum idem episcopi tentarent, vt ordinarii collatores ceterorum beneficiorum c. 7. X. de censib. Vtrumque hoc prohibitum est, ceu docent c. 7. & 15. X. eod. adeo vt nec antiquos census augere permissum sit.

Præstant etiam census parochi præ-

§. XXVII. Deprehendo etiam censum, quem parochi soluere debebant de redditibus parochialibus prælato,

pralato, cuius beneficio iuncta erat per *unionem* ecclesia. Hic enim primarius *unionis* erat effectus, vt vel *rector dominus*, vt vocant *principalem*, omnes redditus perciperet, & *vicario* suo quotannis certam reddituum portionem assignaret; vel *vicarius* seu *parochus* omnes redditus perciperet, & *principali* quotannis censum præstaret, prout in ipsa *incorporatione* vel *unione*, auctoritate *episcopi*, prouisum erat. Illustratur posterius per *unionis* instrumentum de anno 1309. FRIDERICI episcopi Brandenburgensis apud ill. DN. a LVDEWIG tom. II. reliq. MSC. T. n. 176. in quo *plebano* seu *parochi* hoc onus impositum: videlicet quod *plebanus* quicumque seu *rector* ecclesie præfate in Scharrowe, qui pro tempore fuerit, VI. marcas argenti Stendalliensis, Magdeburgensis ponderis & octo choros diuersi generis annonæ supra dictis præposito, qui pro tempore fuerit, & ecclesie sanctæ Mariæ singulis annis in perpetuum & cunctis temporibus seculorum de redditibus & prouentibus ipsius ecclesie annalis in Scharrowe, ad vsus præpositi ac ipsius ecclesie persoluet, præsentabit, donabit, atque dabit ad diem S. Martini biemalem. Idem FRIDERICVS eodem anno apud EVNDEM n. 177. ecclesiam Burch eidem cœnobio incorporauit, hac inter alia vsus formula: videlicet quod *plebanus* quicumque seu *rector* ecclesie præfate in Burch, qui pro tempore fuerit, XI. marcas argenti Stendalliensis Magdeb. ponderis supra dictis præposito, qui pro tempore fuerit & ecclesie S. Mariæ singulis annis in perpetuum & cunctis temporibus seculorum de redditibus & prouentibus ipsius ecclesie parochialis

lato, cuius beneficio ecclesia per unionem iuncta est.

in Burch ad vsque prefati præpositi ac ipsius ecclesie persoluet &c. Vtrumque diploma vallatum est pæna dupli, si parochus negligens fuerit in soluendo hoc censu.

Census precariarum.

§. XXVIII. Non infrequentes quoque olim fuere precariarum concessiones, quarum rationes excussit Dn. PRAESES in iur. eccles. protest. tit. de precar. Possessoribus harum regulariter ad annuum censum tenebantur in recognitionem domini, & argumentum concessionis precariae. Apud MABILLON in *annal. Benedict. tom. II. in append. n. 43.* occurrit precaria Bertfredi abbatis Melundensis, vbi inter alia præstatio annui census hac firmatur clausula: *si de ipso censu negligentes apparuerimus, duplum componamus, & nihilominus precaria ista firma omni tempore vite nostrae permaneat & ita stabilis, ac si de quinquennio in quinquennium renouata sit.* In capitularibus hanc in rem facientia plura occurrunt documenta. *Lib. VI. cap. 425.* apud BALVZ. *tom. I. p. 1006.* constitutum, vt in adiutorium exercitus sub precario & censu bona ecclesiastica retineantur, simulque conditiones vtriusque determinantur. *Lib. VII. capit. 142. p. 1034.* de aliis precariis generaliter id traditur, episcopisque electio relinquatur, vtrum finitis precariis rem ipsam recipere velint, an posteris eorum sub precario & censu habere permiserint? In *formulis Bignonianis* apud BALVZ. *tom. II. p. 506. n. 20.* hæc occurrit clausula: *propterea hanc precariam manu mea vel bonorum hominum firmatam vobis exinde emissimus, vt annis singulis censu denariorum tot ad luminaria S. illius - - die illo, quod eueniet festo*

festo ipsius sancti illius pro hoc vobis dare & adimplere faciam. Aliis testimoniis hoc exornat BIGNONIUS *in. not. ad append. Marculfi* apud BALVZ. tom. II. capitul. p. 961. Adiciam adhuc formulam priuilegii monasterii Atrebatensis, concessi anno 866. & relato a BALVZIO *ad Petrum de MARCA de C. S. & imp. lib. III. c. 16. in f. Has villas cum mancipiis & omnibus ad se pertinentibus in vsus luminariorum matriculariorum & ceteris, que in ecclesiis in prefato monasterio positis necessaria fuerint, deputauit CVM OMNI CENSU DE OMNIBVS PRECARIIS monasterii.*

§. XXIX. Denique etiam bona *sub modico Censu referuatus in memoria priuilegii domini.* *in alterum transferri possunt, interueniente contractu, cuius facere mentionem videtur ALEXANDER III. in c. 1. X. de restit. in integr.* Natura eius in eo consistit, vt pleni iure res in alterius proprietatem transferatur, nequidem retento dominio *directo*, census tamen annuus in perpetuum referuetur in *memoriam pristini domini.* De tali contractu pontificem egisse, communiter ex illa ratione concludunt, quod, ecclesia læsa & restituta, bona ad *ius & proprietatem* eius redire dicantur, adeoque præsupponi debeat, ecclesiam læsam antea proprietatem amisisse. Id imprimis egit FELICIANVS *de SOLIS*, vt hoc defenderet, & ea occasione tractatum de *censibus* conscriberet, quam sententiam etiam tuetur GONZALEZ *ad cit. c. 1.* Ego hic subsisto, cum argumentum, quo vtantur, etiam applicari possit ad emphyteusin in Italia visitam, cuius intuitu textus prædictus conscriptus est,

Modicus census etiam soluitur in emphyteusi: emphyteutæ non raro *coloni* dicuntur, quales minus recte dicuntur, in quos pleno iure res translata est, & si contra hanc alienationem ecclesia laesa restituitur in integrum, recte dicitur fundus in *ius & proprietatem* ecclesiæ redire. Quicquid vero huius rei sit, si *plenum dominium*, reseruato censu transfertur, census vt onus reale fundo inhæret, eoque nomine actione *confessoria & negatoria* utili agendum est. Ortum inde sine dubio traxere *census redimibiles*, quos *constitutiuos* vocant, sicuti priores *reseruatiuos*. FRANZK. l. 1. res. 1. n. 14. sqq. BERGER in *œconom. iur. lib. III. tit. 5. §. 27.* qui in eo quidem conueniunt, quod in vtroque census sit instar seruitutis, dominium autem plenum penes censitam maneat, sed in *sine* est differentia. Neque constitutiui proprie huc pertinent, cum de his censibus tantum agam, qui *argumentum iuris alicuius concessi* sunt, qua de causa neque de aliis censibus, qui ex fundis, vario contractus genere intercedente, præstantur, ero sollicitus, quamuis alias *census* appellatio tam diffusa sit, vt quibuscunque pensionibus & præstationibus applicetur, de quibus tamen hic minime agitur.

Varia censuum argumenta in vnum conferuntur.

§. XXX. Ostendi, ni fallor, luculenter, census varii iuris argumentum esse posse. Quod si enim, quæ dicta sunt, in vnum confero, palam erit, census solui (I) in signum *protectionis* §. 9. seqq. (II) *exemptionis plenarie* a potestate & iurisdictione episcoporum, §. 12. sqq. (III) *subiectionis* nexusque feudalis §. 13. sqq. (IV) factæ *oblationis* bonorum ecclesis vel monasteriis §. 19. (V) *advocatie* §. 21. (VI) libera-

liberationis ab aduocacia §. 22. (VII) pro concessione, vt monasteria ecclesias parochiales a laicis acquirerent, (VIII) pro liberatione ecclesiarum a manibus laicorum, (IX) pro renunciatione iuris dicecesani, (X) pro vnione, (XI) pro liberatione ab exactionibus, (XII) in memoriam factæ dedicationis, §. 23. (XIII) pro vario iure a principe concessio subditis, §. 24. (XIV) pro commercio vini adusti, (XV) pro incolatu, (XVI) in signum seruitutis, §. 25. (XVII) in memoriam foundationis, §. 26. (XVIII) ob vicariatum, §. 27. (XIX) ob concessionem precariarum, (XX) in memoriam pristini domini, §. 29. Plura sine dubio addi possent, quæ varium censuum significatum illustrare possent; verum hæc sufficere existimaui.

§. XXXI. Præstatur census vt plurimum in frumento vel pecunia. Si in frumento, in ea præstandus est census mensura, quæ tempore constitutionis vel reformationis vsitata fuit, quippe de qua eo tempore cogitatum fuit. Si de ea mensura non constat, (quod contingere tunc in primis potest, si ab eius præstatione per diuturna cessatum tempora, nec aliunde constat, quæ mensura antecessores censum perfoluerint) distinguitur pontifex in c. 18. X. de censib. aut eadem & communis est terræ mensura, aut diuersa. (v. c. der grosse und kleine Scheffel) Priori casu soluendus census in dubio communi mensura; quamuis enim olim alia mensura adesse potuerit; sufficit tamen, quod de ea non constet, nec a debitore probari possit. Posteriori vero, qui soluere in minore mensura volunt, non sunt cogendi, vt ad maio-

Census in frumento.
Si mensura incerta.

maiolem perfoluant. Optimam INNOCENTIVS III. addit rationem: *quoniam cum huiusmodi vota (census) gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a viris ecclesiasticis exigenda, ne tanquam exactores videantur lucris temporalibus inhiare.* Hæc ratio ex decoro & honestate externa, clericis inprimis commendata, est defunta: superest alia, eaque iuris communis: *Quod ubi varius regionis mos est, ad id quod minimum est, redigenda summa sit, l. 34. de R. I. vel vt in l. 9. eod. dicitur, semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.* Quæ etiam applicari potest ad nobiles aliosque quoscunque, qui tales census percipiunt.

Census in moneta.

§. XXXII. Si census in moneta soluitur, eaque postea mutata vel extra vsum prorsus posita fuerit, regulariter respiciendum ad bonitatem monetæ, quæ tempore impositionis & reservationis promissa, vt censuit pontifex in c. 20. & 26. X. de censib. vt in illa bonitate moneta, vel si ea haberi amplius nequit, æstimatio eius præstari debeat, nisi præscriptione XL. annorum (in ecclesiasticis censibus: in aliis ergo XXX. annorum) interueniente in alia qualitate pecunia accepta fuerit, quorsum respexisse videtur pontifex in c. 20. & non nisi triginta sex annorum ad plus tempus effluerit, quibus indigitat, non fuisse præscriptionem completam. Equidem haud leuis ponderis dubia circa hanc quæstionem mouit HARTMANNVS PISTOR. obs. 144. asseruitque, parum hic referre, vtrum præscriptio sit impleta nec ne? cum non tam de præscriptione quam præsumta remissione agatur, quæ etiam ex vfu paucorum annorum induci possit, ita vt qui censum in moneta

neta æstimationis vel valoris minoris acceperit, maiorem censum remisisse videatur. *arg. l. 13. D. l. 5. C. de usur.* Enim vero 1) talis præsumtio cedere debet veritati, si contraria voluntas, quod maior census haud fuerit remissus, doceri poterit, ut ipse ROSTRIS docet *cit. l. n. 41. sqq.* Quid enim si doceat actor, se non sponte recepisse, se protestatum fuisse? Quin cum 2) errantis non sit voluntas nec consensus, *l. 15. D. de iurisdic.* crederem, audiendum actorem esse, si errorem probare paratus est, contra eum, qui in *præsumta remissione* se fundat ex acceptatione monetæ leuioris valoris: probato enim errore, præsumta remissio corrumpitur. Præterea quoque 3) respiciendum, an is, cui præsumta remissio opponitur, remittere pro lubitu potuerit, id quod in ecclesiasticis censibus non est integrum regulariter *l. 37. D. de pact.* quale exemplum in *cit. c. 20.* occurrit. Talia autem dubia & obstacula allegari nequeunt, si præscriptionis præsidium censitam tuetur, quippe quæ ius irrevocabile ex lapsu temporis constituit B. HORN. *class. XI. resp. 89.*

§. XXXIII. Quod si monetæ antiquæ, iam ^{Quid si moneta extincta} extinctæ, valor dubius sit, rursus in dubio ^{valor dubius fuerit?} quod minus est, accipiendum *cit. l. 9. §. 34.* Denique si tantum simpliciter *quantitas* in censum ^{Quid si simpliciter quantitas promissu?} deducta, sine *expressione generis monetæ*, veluti, *duobus thaleris* promissis, contigeritque monetæ *bonitatem* mutari, siue *intrinsecam* siue *extrinsecam*, census in consueta hodie moneta soluendi, licet in hodierna moneta duo thaleri forsan deteriores quam

F

olim

olim tempore *impositionis* vel *reseruationis* fuerint, quia non certa nummorum species sed in genere *quantitas* in censum est deducta adeoque huius tantum habenda ratio.

*Difficultates
motæ refe-
runtur & re-
soluuntur.*

§. XXIV. Quæ difficultates hic moueri & excitari solent, vt plurimum inde nascuntur, quod a diuersis ad diuersa argumenta trahant. Videlicet (I) huc minime reduci debent decisiones in *mutuo* & *condictione indebiti* receptæ & approbatæ. In his species obligatio *ex re* nascitur, & ita simpliciter quatenus *res* interuenit, obligatio in futurum constituta censetur, *l. 17. pr. de pact.* vt non ad præsentem nummorum sed *antiquum* respiciendum sit statum, qui fuit tempore contractus initi, seu *datationis*. CARPZOV. P. 2. C. 28. def. 5. Hæc ratio ad *census* & alias annuas *prestationes* promissas applicari nequit, in quibus obligatio non *ex re data* & *accepta* sed *solo consensu* nascitur. Hic vero, si indefinite *quantitas* promissa, ad eam vnice respicitur, & ita census quotannis in *moneta* consueta solui debet. (II) Omne præsidium vt plurimum quærunt in *cit. c. 20. & 26.* quorum textuum decisiones tamen non exhauriunt hanc doctrinam, sed de specialibus loquuntur casibus, vt optime obseruat WIESTNERVS *ad tit. X. de censib. n. 34.* Videlicet, vt paucis me expediam, in *c. 20. de censib.* adfertur ea facti species, qua certum nummorum genus *denarii Papiensis* debebatur, & loco eius aliud genus, scilicet *denarii Luccenses*, solut. In
his

*Dubium re-
soluitur ex c.
20. X. de cen-
sib.*

fiō in debitorem vel creditorem ex nimia monetæ mutatione redundare videatur, quō casu, *equitate* suadente, quæ optimum interpretandi fundamentum constituit, ad valorem primæum foret respiciendum, tum quia *nova* insolita est, nec diutius persistere solet, adeoque de eo casu pacifcentes haud cogitasse videantur: tum etiam quia benignior sententia in dubio arripienda, quæ a tali læsione abhorret. WIESTNER *ad tit. X. de censib. n. 37.*

F I N I S.

COROLLARIA.

(I) Testamentum nuncupatiuum non admittit heredis institutionem relatiuam.

(II) Sine ope aduocatorum processus hodierni peragi nequeunt.

(III) Testamentum etiam per procuratorem iudici insinuari potest.

(IV) Consanguinei heredis testes sunt habiles in testamento.

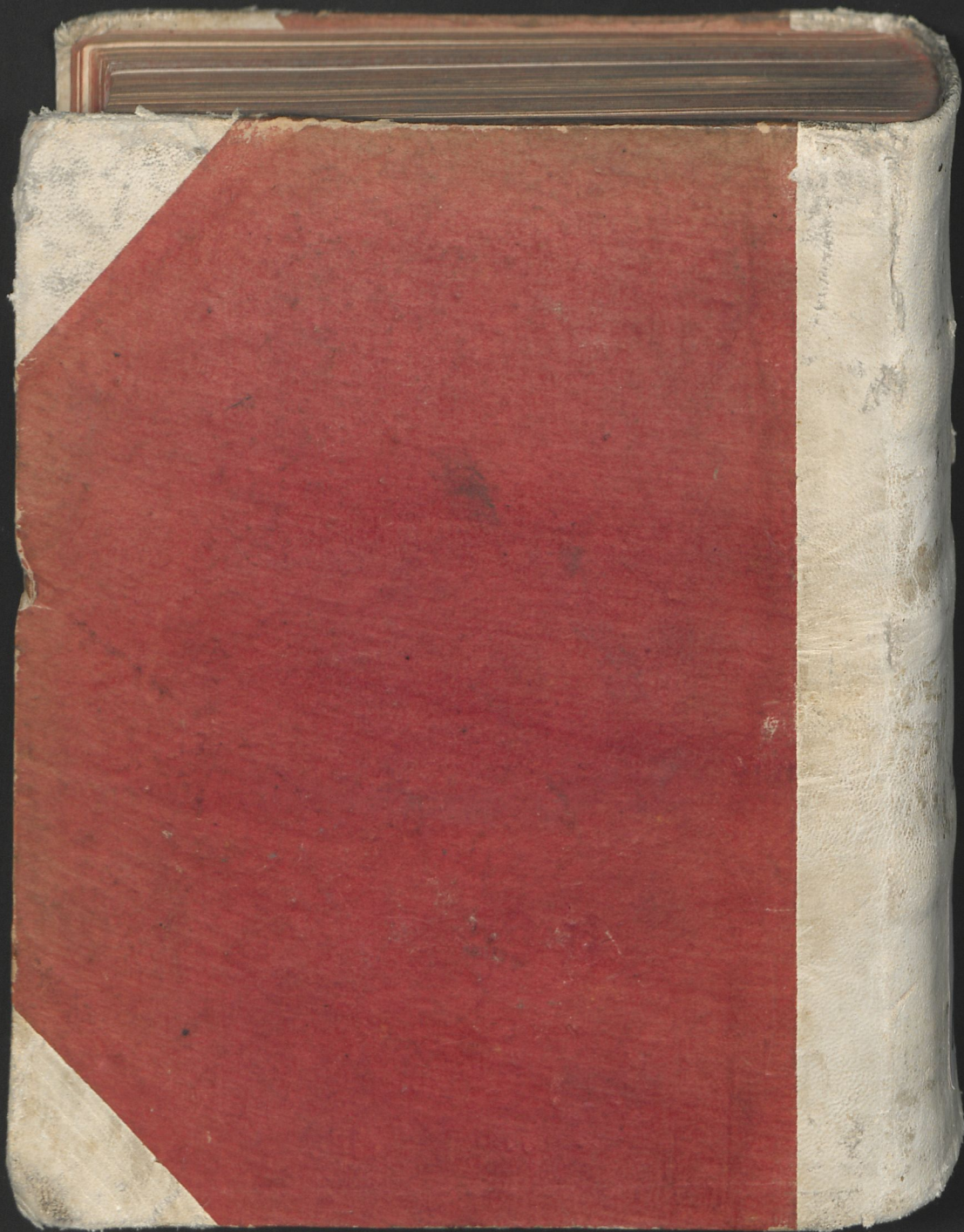

99 A 6929

ULB Halle
002 674 009

3

29

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE
**VARIO CENSIVM
SIGNIFICATV & IVRE**

QVAM
INDVLTV
FACVLTATIS IVRIDICAE
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
DN. IVSTO HENNING. BÖHNERO
ICTO POTENTISS. REG. BORVSS. CONSIL.
INTIM. PROFESS. IVR. ORDINARIO
ET h. t. DECANO

PRO LICENTIA
SVMOS IN VTROQVE IVRE CAPESSENDI HONORES
ET
PRIVILEGIA DOCTORALIA

D. VI. MART. MDCCXXII.
H. L. Q. C.
ERVITORVM DISQVISIONI SVBMITTIT
CAROLVS FRIDERICVS Zumpelt
APPOLLENSDORFFIENS.
SAXO ADVOCATVS DRESDENSIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE
Typis IOANNIS GRVNERTI, Academ. & Senat. Typogr.

